

## 2002

<b>titel:</b>	Naar een architectuur van de Deltametropool
<b>medium:</b>	De Architect
<b>datum:</b>	mei-2002
<b>auteur:</b>	Endry van Velzen en Henk Engel

### Naar een architectuur van de Deltametropool

Rond de jaarwisseling nodigde het nai ons bureau [De Nijl Architecten](#) uit om commentaar te leveren op de resultaten van het Grote Project Deltametropool, in het kader van de tentoonstelling en manifestatie over de Architectuurnota 'Ontwerpen aan Nederland'. Wat zijn die resultaten dan?, vroegen wij. Tot onze verbazing was het antwoord niet zomaar te geven. De Vijfde Nota werd gezegd, en het Contourenbeleid. Natuurlijk, in het kader van de ruimtelijke ordening is veel te doen over de Deltametropool, maar wij wilden weten wat nu de specifieke inbreng van de architectuur was. De tentoonstelling bracht evenmin klaarheid. Weliswaar zijn er diverse interessante rapporten, schetsen en historische voorstellen te zien, maar de 'pointe' wordt niet duidelijk – behalve dat er veel gebeurt en iedereen vreselijk zijn best doet.

Ook de recent verschenen voortgangsrapportage over de Grote Projecten aan de Tweede Kamer levert meer verwarring dan helderheid op. Bij de Deltametropool wordt een reeks studies en bijeenkomsten genoemd, waarvan het merendeel tot de reguliere werkzaamheden van de Rijksplanologische Dienst en de provincies behoort. Slechts enkele bijdragen zijn in het kader van het architectuurbeleid tot stand gebracht. De meest opvallende is de schets van de Zwitserse architect Luigi Snozzi, met als titel 'Metropolis'. Aan de buitenzijde van de ring zijn wigvormige stadsuitbreidingen naar de stations toe geprojecteerd, aan de binnenzijde moeten ter wille van de openheid alle bomen worden gerooid. Volgens de projectleider van het Atelier Rijksbouwmeester betreft dit echter geen realistisch ontwerp. Architectuur als 'conversation piece' dus. Toch legt dit voorstel in al zijn onschuld de kern van het probleem bloot: wat kan architectuur bijdragen aan de realisatie van de Deltametropool?

Rond de Deltametropool als Groot Project is langzamerhand een Gordiaanse beleidsknoop ontstaan. Dat begint met de vanzelfsprekendheid waarmee de Deltametropool tot onderwerp van architectuurbeleid is gemaakt. Het toverwoord is ontwerpen. Met dit magische woord wordt alles architectuur – ook de ruimtelijke ordening. In de Architectuurnota 'Ontwerpen aan Nederland' wordt bij de Deltametropool gesproken over een totaalplan. Deze totaalaanspraak leidt echter tot een homeopathische verdunning van de architectuur. Niet alleen kent de ruimtelijke ordening haar eigen vraagstukken, ook zijn er machtige spelers in het spel. Juist daarom willen wij het onderscheid tussen beleid en concrete projecten benadrukken. Als je ruimtelijke ordening en architectuur op elkaar wilt betrekken, moet je ze niet laten samenvloeien, maar ze in verhouding tot elkaar plaatsen. Dat begint met de onderkenning van verschillen in schaalniveaus en disciplines.

Een van de belangrijkste nieuwe instrumenten uit de Vijfde Nota is het Contourenbeleid. Dit instrument is vergelijkbaar met de 'Urban Growth Boundaries' die in Amerika worden gehanteerd ter bevordering van de concentratie van stedelijk gebied. Los van de vraag of een dergelijk instrument in de Nederlandse situatie werkbaar is, is het ruimtelijk gezien abstract en vormloos. Het regionale ontwerp heeft daarentegen wel een concrete ruimtelijke dimensie. Hoewel de meningen over de inhoud en het bereik van het regionale ontwerp in de praktijk uiteenlopen – zie bijvoorbeeld het artikel van Harm Tilman in de Architect van januari jongstleden – betreft het regionale ontwerp in essentie de ruimtelijke compositie van een stadslandschap. Deze planfiguur kent een lange traditie die in de jaren twintig is begonnen met de Gewestelijke plannen of Streekplannen. Bij het architectonische project tenslotte gaat het om de wijze waarop de begrenzing van een open ruimte tot architectonisch motief van (massa)- woningbouw is gemaakt.

Contourenbeleid, regionaal ontwerp en architectonisch project hebben een eigen werkveld en werking, die niet zonder meer tot elkaar te reduceren zijn. Natuurlijk kan wel een wenselijk verband worden geconstrueerd. Dat kan bijvoorbeeld zijn, dat de beoogde verdichting van het stedelijke gebied via een regionaal ontwerp op orde wordt gebracht en dat binnen dit regionale ontwerp enkele bijzondere plekken als architectonisch project worden uitgewerkt. De Nota 'Ontwerpen aan Nederland' suggereert bij de Deltametropool een dergelijk centrale rol voor actualiteiten van Vreeswijk maquettefoto 12 de Architect, mei 2002 het regionale ontwerp, maar maakt de verhouding tot de ruimtelijke ordening of de architectuur niet expliciet.

Randstad Holland, Groene Metropool en Deltametropool zijn planologische concepten om Holland als metropool op de kaart te zetten. Maar nu de kwantitatieve groei van de Hollandse steden op zijn eind loopt, is een situatie ontstaan die vraagt om een ander soort stadsanalyse, met meer oog voor lokale omstandigheden. De belangrijkste opgaven liggen

op het terrein van stedelijke herstructurering en vernieuwing. Daarbij gaat het om grote aantallen projecten in zeer uiteenlopende situaties, binnen gemeenten die over autonome bevoegdheden beschikken. Om richting te geven aan deze veelheid van projecten is een architectonisch leidmotief nodig, dat wij kernachtig willen omschrijven als een archipel van Hollandse steden in een suburbaan waterland. Programma's zoals recreatie, waterberging, drinkwatervoorziening of 'nieuwe goudkusten' nodigen uit tot de uitbouw van dit waterland en bieden aanleidingen voor bouwwerken als bruggen, sluisen, kades en havens met hun bebouwing. De Sloterplas met zijn haven en woongebouwen, de woonbebouwing op Pampus van Van den Broek en Bakema, de studie van Aldo Rossi voor de Kop van Zuid en het plan voor de oude dorpskern van Vreeswijk van De Nijl en Giorgio Grassi zijn voorbeelden van een architectuur van de Deltametropool.

Door de architectuur te beschouwen als uitgangspunt en als beoogd resultaat, kan de Deltametropool gezien worden als een stadslandschap dat is samengesteld uit delen, waaraan nieuwe elementen worden toegevoegd en oude worden getransformeerd. Deze benadering biedt een belangrijke aanvulling op of kan bijdragen aan een alternatief voor het Contourenbeleid dat zich blindstaart op de abstracte tegenstelling van vol tegenover leeg en dat alle kaarten zet op een restrictief verstedelijkingsbeleid.